

Zemědělské právo. Úvod do problematiky.

JUDr. Jana Tkáčiková, Ph.D.

Zemědělství – pojetí

- ▶ Výraz *zemědělství* označuje souhrn A. veškeré biologické výroby (rostlinné a živočišné); a B. přímého zpracování jejích produktů (zemědělského průmyslu). Tato podvojnost — výroba a zpracování prvotních výrobků — objevuje se i v skupinách pojmů podřaděných pojmu zemědělství, to jest:
 - ▶ I. v *rolnictví*, což je obdělávání polí, luk a pastvin, jakož i chov hospodářských zvířat;
 - ▶ II. v *lesnictví*;
 - ▶ III. v *zahradnictví, zelinářství, ovocnictví a vinařství* (podrobněji o rozsahu těchto pojmů poučuje K. Kamenický, VČAZ. XIII, 78 n.);
 - ▶ IV. v *t. zv. přesuvných odvětvích*, t. j. v chovu (ev. lovu) ryb, zvěře, kožišninových zvířat, včel a bource morušového.

▶ **Naše řeč, ročník 21 (1937), číslo 6, s. 173-174**

Zemědělství - zvláštnosti

- Nezastupitelná úloha v národním hospodářství
 - Podíl na tvorbě životních podmínek společnosti
 - Výroba potravin
 - Kvantitativní i kvalitativní rozměr
 - Rozvoj prostředí venkova
 - Biologická a přírodní podmíněnost
 - Georeliéf, klima, půda, přírodní pásmo
 - Biologické cykly
- Nedokonalé fungování agrárního trhu
 - Tržní tlak
 - Rozdíly mezi nabídkou a poptávkou
- Úroveň produktivity práce a možnosti jejího zvyšování
 - Diferenciace životní úrovně
- Externality
 - Pozitivní i negativní
 - Diskuse

Zemědělské systémy

- Dle produktu
 - Rostlinná výroba
 - Živočišná výroba
- Dle intenzity hospodaření
 - Intenzivní
 - Extenzivní
- Dle způsobu produkce
 - Konvenční → Precizní
 - Intenzivní = maximalizace produkce
 - Využívání všech dostupných prostředků
 - Vysoká efektivita, negativní externality
 - Alternativní
 - Integrované
 - Zohlednění ekonomických i ekologických hledisek
 - Adaptace na specifika prostředí
 - Ekologické
 - Low-input systém
 - Využívající GMO

Zemědělská výroba pro účely zákona o zemědělství

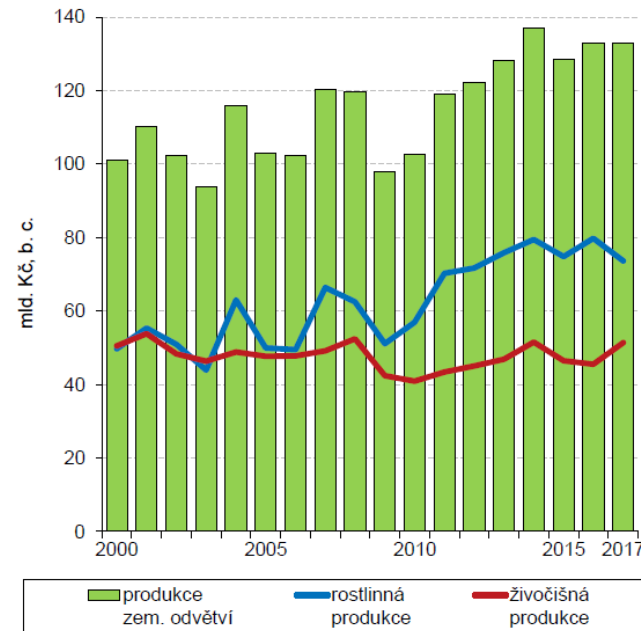
- a) rostlinná výroba
 - včetně chmelařství, ovocnářství, vinohradnictví a pěstování zeleniny, hub, okrasných rostlin, léčivých a aromatických rostlin, rostlin pro technické a energetické užití
- b) živočišná výroba
 - zahrnující chov hospodářských a jiných zvířat či živočichů za účelem získávání, zpracování a výroby živočišných produktů, chov hospodářských zvířat k tahu a chov sportovních a dostihových koní,
- c) produkce chovných a plemenných zvířat
 - využití jejich genetického materiálu a získávání zárodečných produktů
- d) výroba osiv a sadby, školkařských výpěstků a genetického materiálu rostlin,
- e) úprava, zpracování a prodej vlastní produkce zemědělské výroby,
- f) chov ryb, vodních živočichů a pěstování rostlin
 - ve vodním útvaru povrchových vod
- g) hospodaření v lese
- h) hospodaření s vodou pro zemědělské a lesnické účely.

Souhrnný zemědělský účet 2017

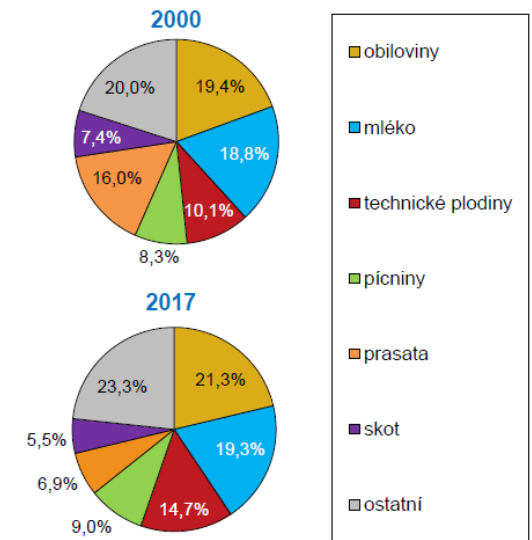
Produkce zemědělského odvětví

mil. Kč, b. c.

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Produkce zemědělského odvětví	101 188	110 102	102 290	93 671	115 751	102 893	102 265	120 182	119 776	97 816	102 606	118 879	122 239	128 232	137 022	128 516	132 956	132 981

Struktura podle nejvýznamnějších výrobků

Kategorizace zemědělského území

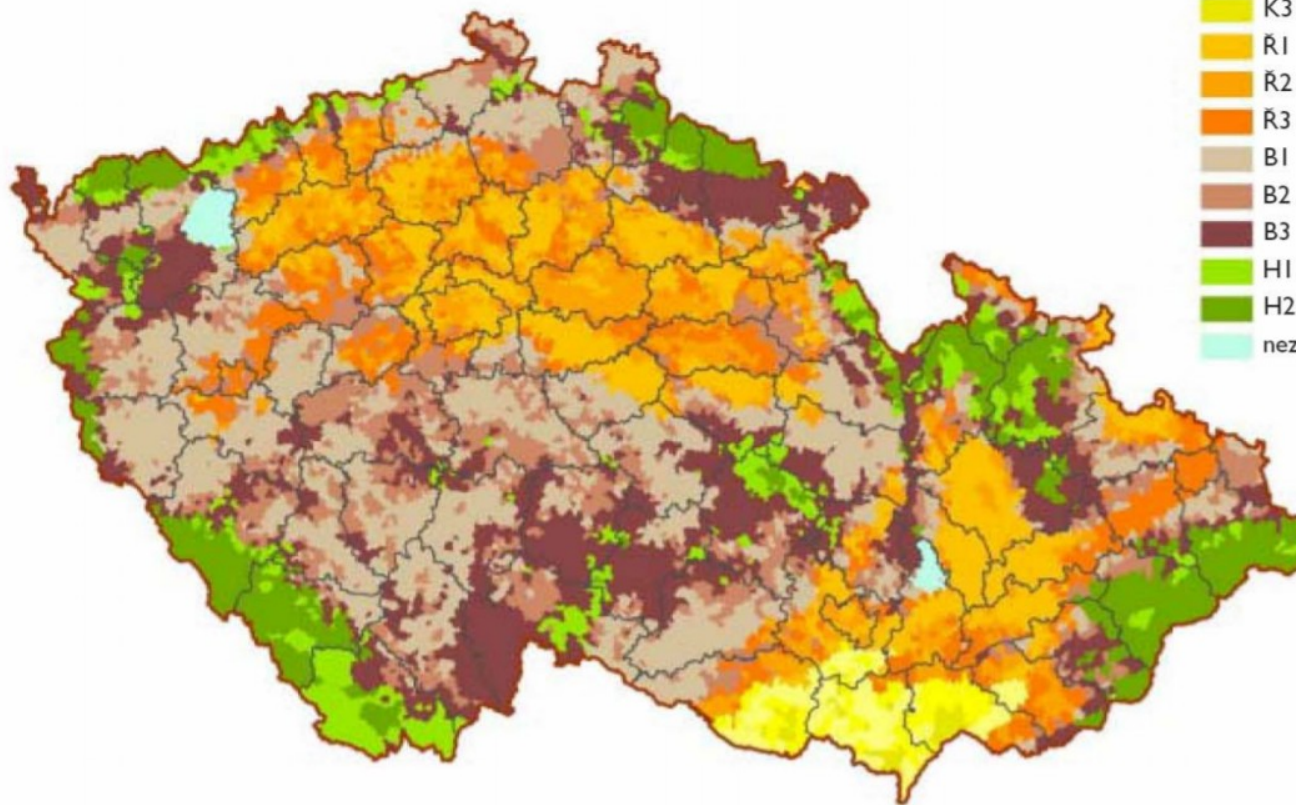
<https://docplayer.cz/170034-Kategorizace-zemedelskeho-uzemi-ceske-republiky-ing-ludek-tyser-phd.html>

- Zemědělské výrobní oblasti (rajonizace)
 - Z hlediska vhodnosti pro specifické zemědělské využití na základě přírodních podmínek
 - Pro statistické účely
- Kukuřičná
- Řepařská
- Bramborářská
- Horská
- Oblasti s přírodními a jinými zvláštními znevýhodněními (ANC) (56 % půdy)
 - Horské oblasti
 - Ostatní znevýhodněné oblasti
 - Specifické oblasti
- Zranitelné oblasti (49 % půdy)
 - Pravidla pro používání hnojiv

Zemědělské výrobní oblasti
(podle ČÚZK k 31. 12. 2005)

Výrobní oblast

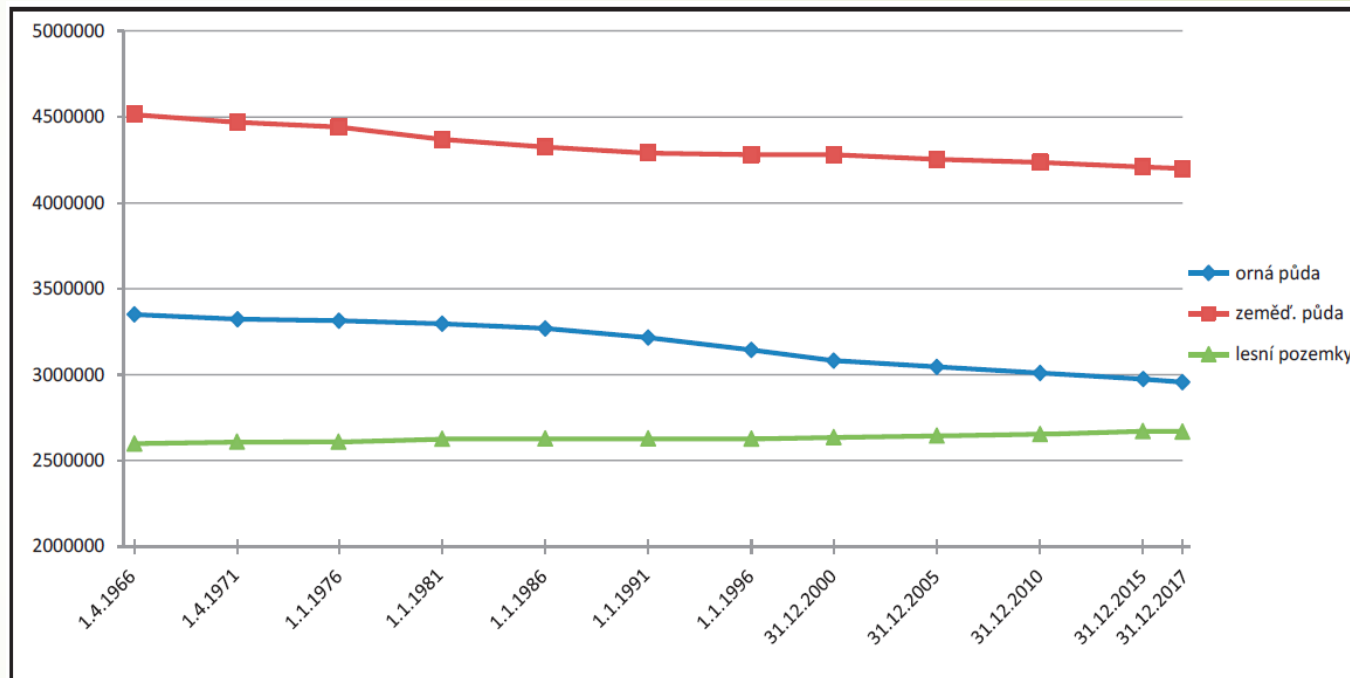
- K1
- K2
- K3
- Ř1
- Ř2
- Ř3
- B1
- B2
- B3
- H1
- H2
- nezařazeno

Pramen: ČÚZK, 2006
Zpracoval: VÚZE, 2006

Vývoj půdního fondu od roku 1966

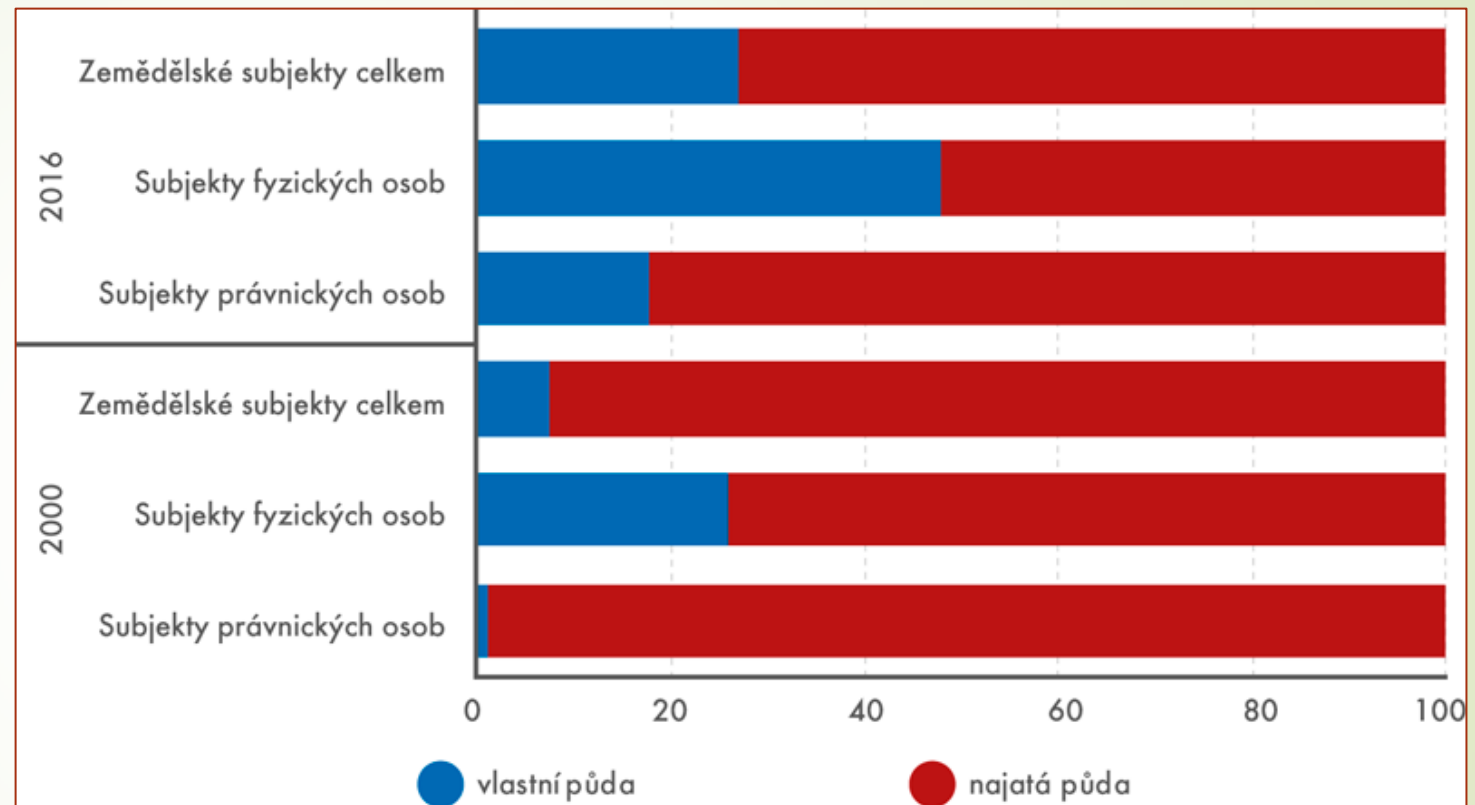
Zdroj: <https://www.cuzk.cz/Periodika-a-publikace/Statisticke-udaje/Souhrne-prehledy-pudniho-fondu/Rocenka-pudniho-fondu-2018.aspx>

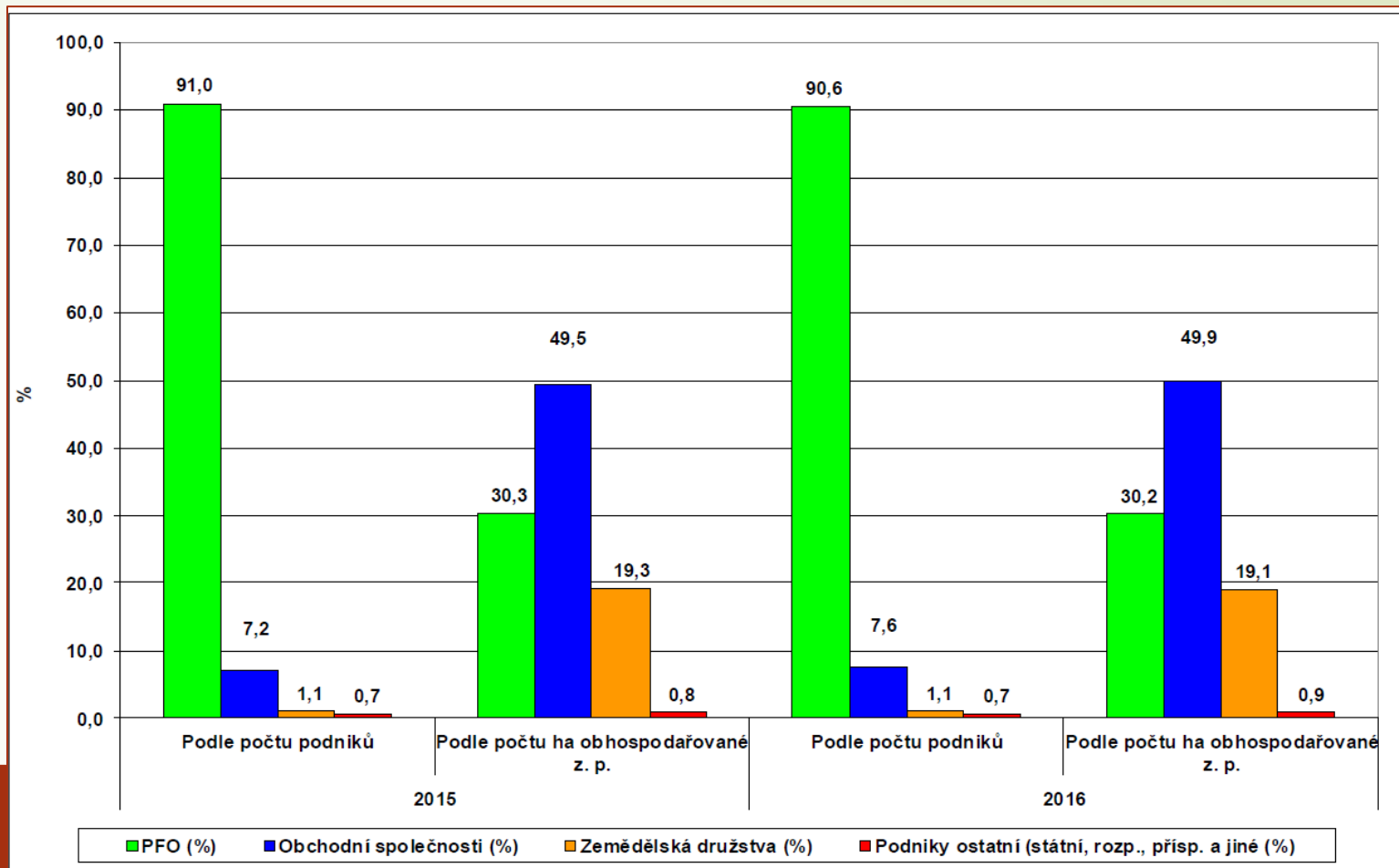
Vlastnická struktura půdy

- Zemědělský půdní fond: 54 % rozlohy ČR
 - Setrvalý pokles ve prospěch lesní půdy a zastavěných a ostatních ploch
 - Snížení výměry orné půdy (podíl 70 %) ve prospěch trvalých travních porostů
- Vlastnická struktura zemědělské půdy
 - Významný vliv politického vývoje
 - „Soukromé“ vlastnictví
 - Fyzické osoby (76 %), trend ↓
 - Právnícké osoby (20 %), trend ↑
 - Státní vlastnictví (3,5 %)
 - Roztříštěnost
 - Průměrná velikost zemědělské parcely 0,48 ha
- Obhospodařování (užívání) zemědělské půdy
 - Vysoký podíl pronajaté půdy, setrvalý pokles (74 %)
 - Fyzické osoby 30 % (nárůst)
 - Právnícké osoby 70 % (a.s., s.r.o., z.d.)
- Pozemkové úpravy
 - Ukončené 20 % půdy
 - Probíhající 10 % půdy

Podíl najaté a vlastní půdy v zemědělských subjektech

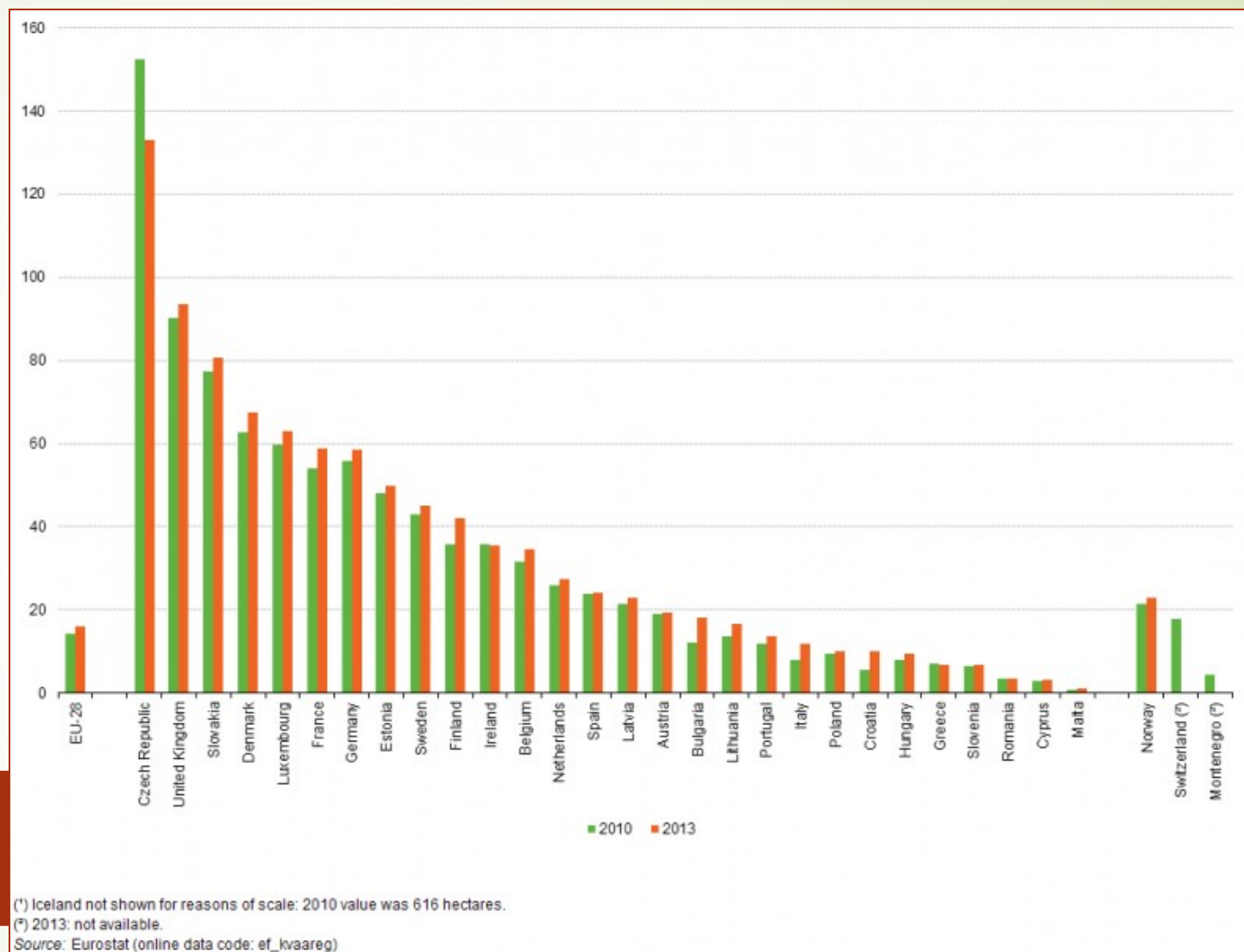

Podnikatelská struktura zemědělství

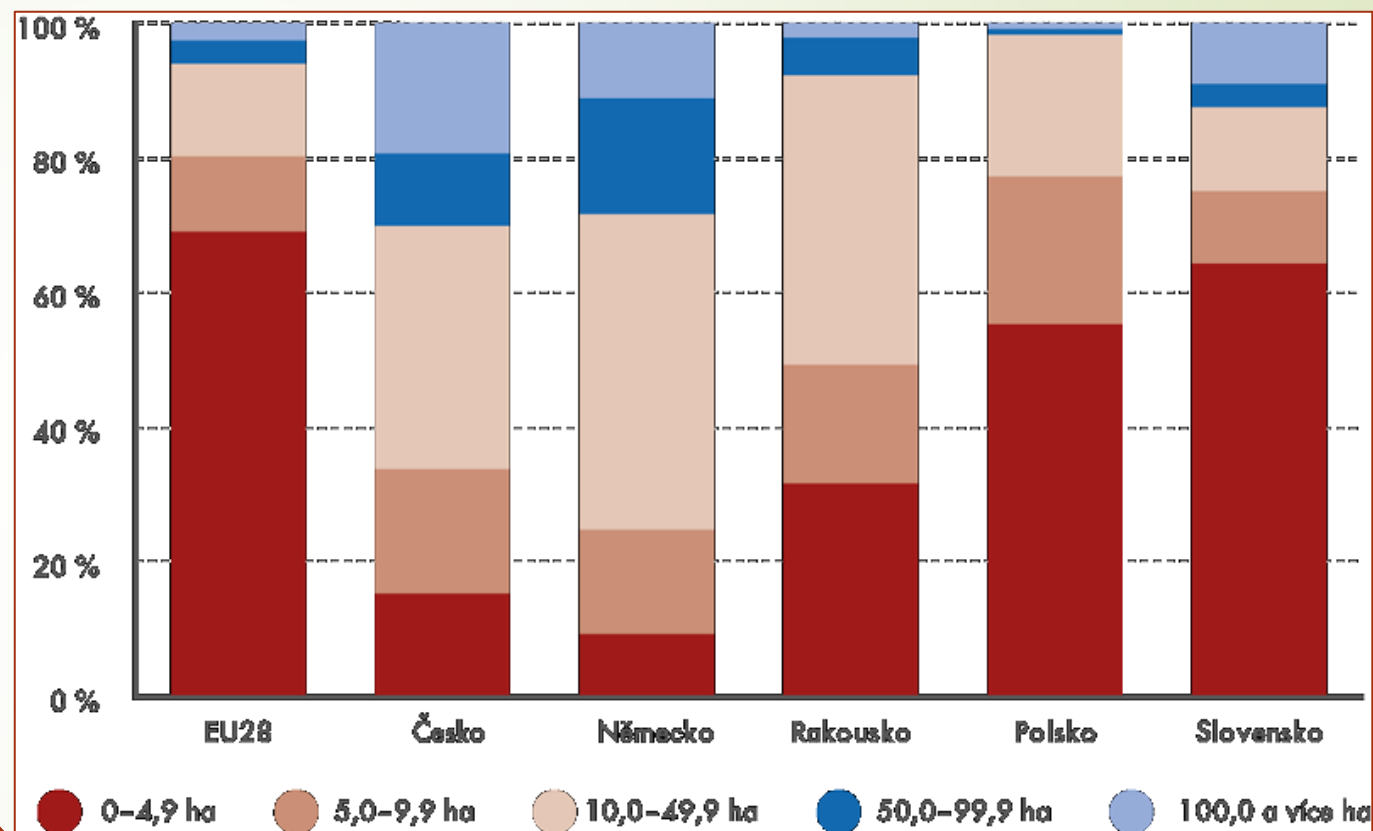

Pramen: ČSÚ – Zemědělský registr

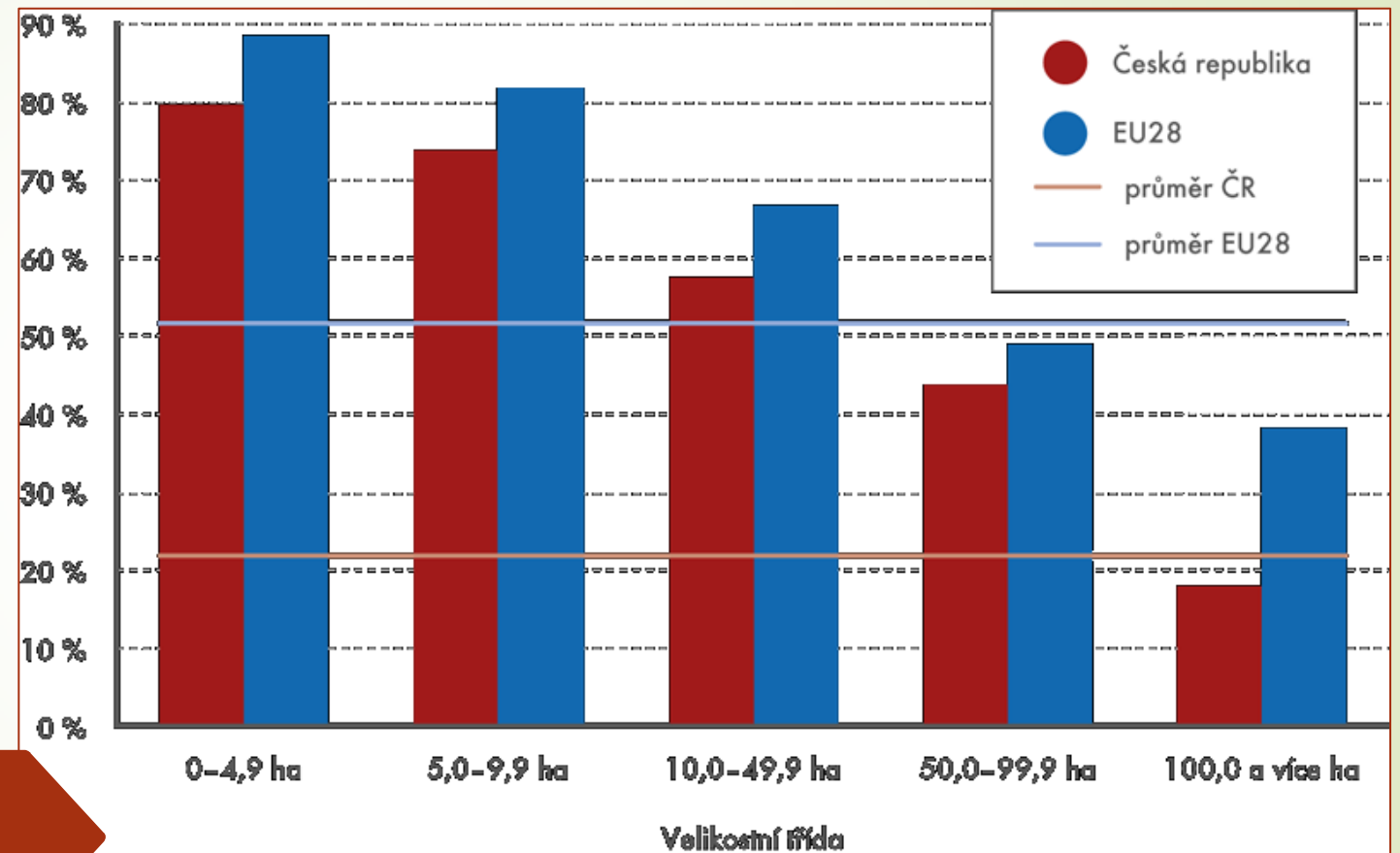
Průměrná velikost zemědělských podniků

Zastoupení zemědělských subjektů ve velikostních třídách

Podíl vlastní půdy v zemědělských subjektech podle velikostních tříd

Cena zemědělské půdy

- ▶ Podle katastrálních území
 - ▶ Průměrné základní ceny zemědělských pozemků evidovaných v katastru nemovitostí v druhu pozemku
 - ▶ orná půda, chmelnice, vinice, zahrady, ovocné sady a trvalé travní porosty
 - ▶ odvozenými z bonitovaných půdně ekologických jednotek zemědělských pozemků
 - ▶ Vyhláška č. 298/2014 Sb.
 - ▶ Pro účely daně z nemovitých věcí
- ▶ Podle BPEJ
 - ▶ Cena dle oceňovací vyhlášky (příloha č. 4)
 - ▶ vyjadřuje hlavní půdní a klimatické podmínky mající vliv na produkční schopnost zemědělské půdy a její ekonomické ohodnocení
 - ▶ Pro účely daně z nabytí nemovitých věcí
- ▶ Tržní
 - ▶ <http://www.cenova-mapa-pudy.cz/>

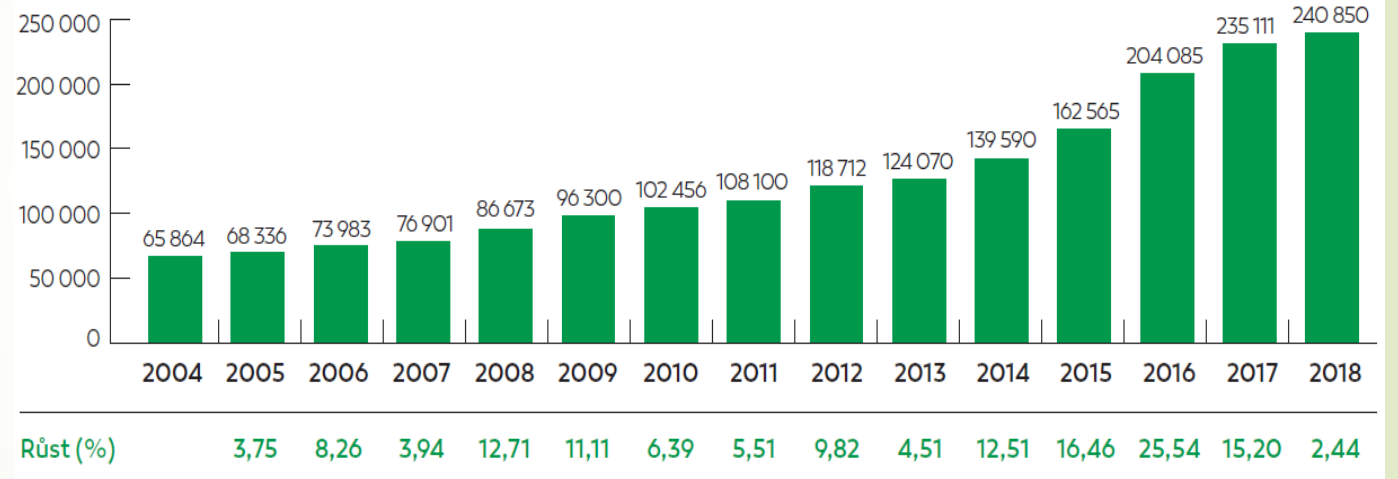
Zpráva o trhu s půdou v roce 2018

<http://www.farmy.cz/dokumenty/ZPRAVA-o-trhu-s-pudou-FARMYCZ-leden-2019.pdf>

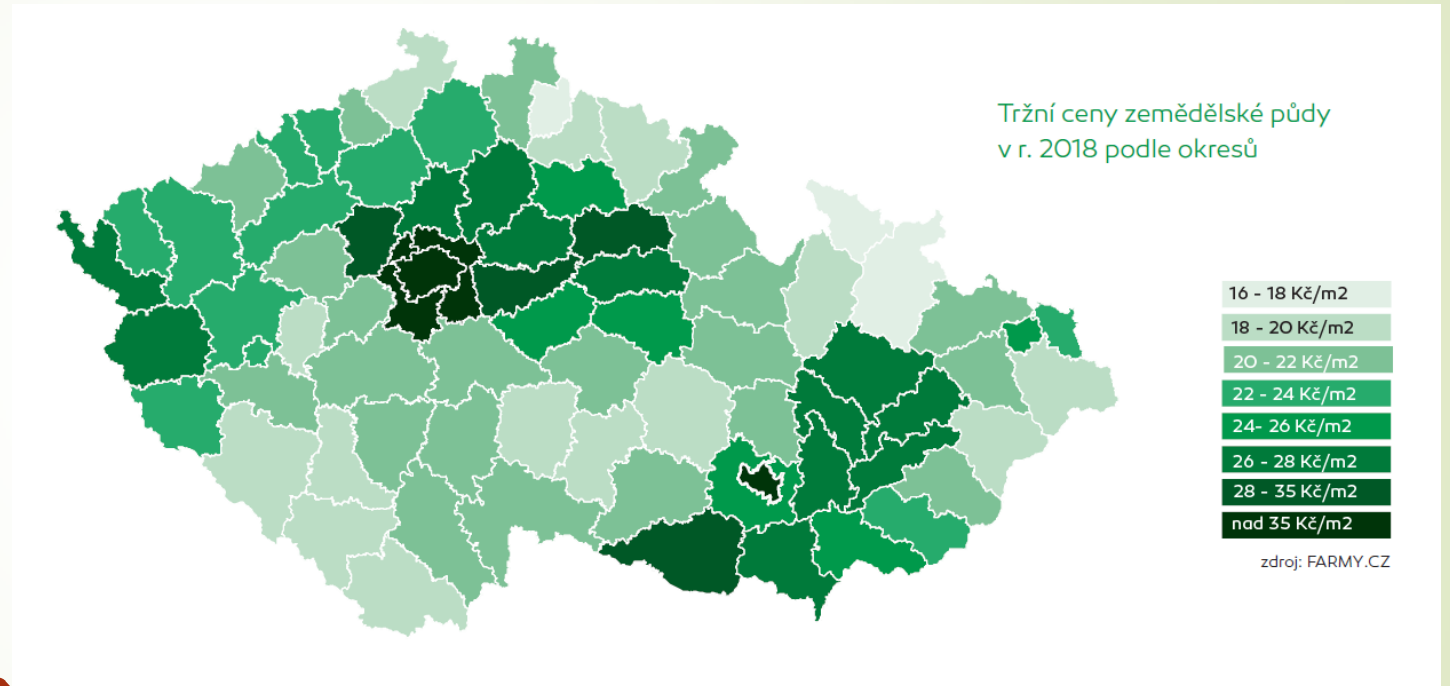
Graf 2

zdroj: FARMY.CZ

Vývoj tržních cen zemědělské půdy v období 2004–2018 (Kč/ha)

Mapa tržních cen půdy dle okresů

Tabulka 26: Průměrné pachtovné za zemědělskou půdu podle typu subjektu a druhu kultur za rok 2016 (Kč/ha)

Kultura	Fyzické osoby	Právnícké osoby	FO + PO celkem
zemědělská půda	1 949	2 781	2 591
orná půda	2 250	3 060	2 895
travní porosty	1 348	1 769	1 644

Zdroj: ÚZEI - FADN CZ

Jak regulovat trh s půdou - pokusy

- 2018
 - Návrh změny zákona o zemědělství
 - Informační povinnost ve prospěch pachtýřů
 - http://www.farmy.cz/clanky/prilohy/201809_N%C3%A1vrh%20novely%20z%C3%A1kona%20o%20zem%C4%9Bd%C4%9Bstv%C3%AD%20-%20informa%C4%8Dn%C3%AD%20povinnost.pdf
- 2017
 - Návrh zákona o některých otázkách spojených s převodem vlastnického práva k zemědělským pozemkům
 - Předkupní právo ve prospěch pachtýřů
 - http://www.farmy.cz/dokumenty/Navrh_zakona_t104600_2_0170302.pdf
- 2015
 - Návrh zákona o nabývání vlastnictví k zemědělským pozemkům
 - Přednostní právo zemědělců, zveřejňování nabídek, schvalování převodů ze strany SPU
 - <http://www.farmy.cz/dokumenty/Navrh-zakona-o-nabyvani-vlastnictvi-k-zemedelskym-pozemkum.pdf>

Evropský model zemědělství

- Multifunkční zemědělství, konkurenceschopné, šetrné k životnímu prostředí
 - Komoditní i nekomoditní výstupy
 - Zemědělství založené na malém a středním podnikání rodinného typu
 - Provázání s rozvojem venkova
 - Produkce kvalitních bezpečných potravin
-

„Český model zemědělství“

Hodnocení stavu zemědělství v ČR dle Strategie resortu Mze s výhledem do roku 2030

- *Strukturální ukazatele českého zemědělství se výrazně liší od naprosté většiny zemí EU.*
- *Ekonomicky rozhodující část českého zemědělství má velkovýrobní charakter s převahou najaté práce i půdy a s relativně nízkou mírou diverzifikace činností.*
- *Tyto charakteristiky sice vytvářejí potenciál pro využití výhod z velikosti, na druhou stranu snižují „manévrovací“ prostor při řízení rizik, v některých případech zhoršují vztahy k environmentálně šetrnému užití půdy a v případě poklesu pracovní náročnosti produkce také nepříspějí k udržení zaměstnanosti venkova.*
- **Celkově ve srovnání se svými konkurenty z vyspělejších evropských zemí i přes určité zvýšení produktivity v průměru dospělo české zemědělství za daných podmínek podpor a trhů do nákladově náročného typu zemědělství s klesající intenzitou, který kromě toho nepřispívá ani ke zlepšování životního prostředí ani k rozvoji venkova.**
- Vysoká koncentrace výrobních zdrojů
- Rozpor mezi vlastnictvím a užíváním půdy
- Polarizace ve výkonnosti podniků, nízká přidaná hodnota
- Struktura využití půdy a alokace výroby neodpovídá přírodním a klimatickým podmínkám
 - Vysoký podíl orné půdy
- Závislost na dotacích, nevhodné cílení
- Neudržitelné hospodaření s přírodními zdroji
- https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/food-farming-fisheries/by_country/documents/cap-in-your-country-cz_cs.pdf

Strategie resortu Ministerstva zemědělství s výhledem do roku 2030 (usnesení vlády č. 392/2016)

► Priority

- Potravinové zabezpečení a přiměřená soběstačnost
- Konkurenceschopnost
- Udržitelné hospodaření s přírodními zdroji a opatření v oblasti klimatu
- Dosažení vyváženého územní rozvoje venkovských hospodářství a komunit, včetně vytváření a udržení pracovních míst

► Funkce zemědělství

- Produkční
 - zajišťuje výživu obyvatelstva a výrobu dalších nepotravinářských surovin a produktů (textilní, tukové, farmaceutické, technické nebo energetické plodiny)
- Krajinotvorné a ekologické
 - utváří a udržuje ráz krajiny, ovlivňuje stav životního prostředí
- Sociální
 - zajišťuje pracovní příležitosti pro venkovské obyvatelstvo
 - Vliv na úroveň osídlení a infrastruktury

Význam a cíle právní úpravy

- ▶ Zajištění základní výživy obyvatel, potravinové bezpečnosti a potřebných nepotravinářských surovin
 - ▶ Volný pohyb zemědělských produktů
- ▶ Ochrana složek životního prostředí jako půdy, vody a ovzduší a udržování osídlené a kulturní krajiny
- ▶ Rozvoj rozmanitých hospodářských činností a zvýšení kvality života ve venkovských oblastech a rozvoj vesnic
- ▶ Zohlednění specifických podmínek pro výkon zemědělské činnosti

Zemědělské právo

- ▶ Účelový soubor právních norem regulující právní vztahy v rámci zemědělské činnosti
- ▶ Systém
 - ▶ Dle metody právní regulace
 - ▶ Soukromoprávní
 - ▶ Občanské a obchodní právo
 - ▶ Vlastnictví a užívací vztahy
 - ▶ Podnikání
 - ▶ Veřejnoprávní
 - ▶ Dle typu zemědělské výroby
 - ▶ Obecná a zvláštní část
- ▶ V užším pojetí
 - ▶ Rostlinná (pěstování rostlin) a živočišná (chov hospodářských zvířat) produkce po fázi prvovýroby
- ▶ V širším pojetí
 - ▶ Viz Zemědělské právo na PrF UK
- ▶ Průniky
 - ▶ Právo životního prostředí
 - ▶ Ochrana veřejného zdraví
 - ▶ Pozemkové právo
 - ▶ Občanské/obchodní právo
 - ▶ Správní právo

Prameny zemědělského práva

Unijní

- ▶ Primární
- ▶ Sekundární
 - ▶ Tržní
 - ▶ Strukturální
 - ▶ Harmonizační
 - ▶ Mezinárodní
 - ▶ Související
 - ▶ Bezpečnost potravin
 - ▶ Ochrana životního prostředí

Národní

- ▶ Rámcové dle jednotlivých právních odvětví
- ▶ Průřezové
 - ▶ Zákon o zemědělství
 - ▶ Zákon o ekologickém zemědělství
- ▶ Sektorové
 - ▶ Dle typu zemědělské výroby
- ▶ Související
 - ▶ Pozemkové, environmentální, ...

Subjekty právních vztahů

Nositelé práv a povinností

- ▶ Fyzické osoby
 - ▶ Zemědělství podnikatelé
- ▶ Právnícké osoby
 - ▶ Zemědělská družstva
 - ▶ Obchodní společnosti
 - ▶ Spolky
- ▶ Významné dělení dle ekonomické velikosti

Nositelé veřejné správy

- ▶ Orgány státní správy
 - ▶ Ústřední
 - ▶ Ministerstvo zemědělství
 - ▶ Ministerstvo životního prostředí
 - ▶ Specializované
 - ▶ SZPI, ČIŽP, ÚKZÚZ, SVS, ČPI, SZIF
- ▶ Zájmová samospráva
 - ▶ Agrární komora

Zemědělský podnikatel

- ▶ Fyzická nebo právnická osoba
 - ▶ Provozování zemědělské výroby
 - ▶ Soustavná a samostatná činnost vlastním jménem, na vlastní odpovědnost, za účelem dosažení zisku, za podmínek stanovených tímto zákonem
 - ▶ Poskytování práce, výkony nebo služby, které souvisejí výhradně se zemědělskou výrobou a při kterých se využijí prostředky nebo zařízení sloužící zemědělskému podnikateli k zemědělské výrobě
 - ▶ Včetně provozování drobné pěstivelské a chovatelské činnosti, anebo prodej rostlinné výrobky a nezpracované živočišné výrobky (drobný zemědělec)
- ▶ Zápis do evidence zemědělského podnikatele
 - ▶ Na žádost
 - ▶ Osvědčení o zápisu
 - ▶ Obecní úřad obec s rozšířenou působností
 - ▶ Výjimky
 - ▶ Drobní zemědělci a osoby poskytující činnosti související
 - ▶ Poskytování služeb dočasně nebo příležitostně

Zemědělský podnikatel jako fyzická osoba

Podmínky

- ▶ Plná svéprávnost
- ▶ Trvalý pobyt na území České republiky, nejedná-li se o občana České republiky nebo o občana členského státu Evropské unie
- ▶ Základní znalost jazyka českého, nejedná-li se o občana České republiky nebo o občana členského státu Evropské unie

K otázce odbornosti a bezúhonnosti nález ÚS PI. ÚS 38/04

- ▶ *To, zda je možno zemědělsky vyrábět jen s dotacemi, je třeba ponechat na každodenní realitě, na výsledku aktivit pramenících ze svobodného rozhodnutí jednotlivců. Z toho nezbytně plyne, že rozhodnutí o tom, zda vůbec podnikatelé budou podnikat s využitím dotací, by z hlediska čl. 26 Listiny mělo být ponecháno na jejich volbě. V případě, že se rozhodnou o dotaci požádat, je myslitelné, aby zákonodárce vázal až právě pozitivní rozhodnutí o poskytnutí dotace na bezúhonnost v rozsahu vážícím se k zákonnému využití veřejných prostředků poskytnutých žadateli v minulosti*
- ▶ *Zákonodárce vymezil možnosti splnění podmínky odbornosti velmi přísně. Jako nadměrně tvrdá a neproporcionální jeví povinnost splnit podmínku odbornosti výhradně osobně, což platí pro všechny fyzické osoby, kterým je tak bráněno v podnikání. Takové omezení však nemůže obstát při poměřování principem potřebnosti, a tím spíše při poměřování kritériem přiměřenosti v užším smyslu.*
- ▶ *Požadavek osobního splnění podmínky odbornosti a bezúhonnosti společně s krátkou lhůtou zániku dosavadního oprávnění je velmi tvrdý. Způsob, jímž byla změna provedena, nebyl nutný, resp. nebyl vyžadován sledovaným cílem.*

Právnícké osoby

- ▶ Zemědělská družstva
 - ▶ Obchodní korporace
 - ▶ Společenství neuzavřeného počtu osob, které je založeno za účelem vzájemné podpory svých členů nebo třetích osob, případně za účelem podnikání
 - ▶ Sociální a ekonomický aspekt
 - ▶ Zápis do obchodního rejstříku
- ▶ Obchodní společnosti
 - ▶ Akciová společnost
 - ▶ Společnost s ručením omezeným
- ▶ Spolek/spolky (dříve občanská sdružení, zájmová sdružení právnických osob)
 - ▶ Korporace s hlavním účelem odlišným od podnikání
 - ▶ Účelově univerzální společenství osob charakterizované jejich společným zájmem
 - ▶ Svazy k ochraně hospodářských a sociálních zájmů
 - ▶ Zápis do veřejného rejstříku spolků

Zemědělec dle EU

- ▶ Neexistuje jednotná definice, liší se pro účely jednotlivých nařízení
- ▶ Fyzická nebo právnická osoba či skupina fyzických nebo právnických osob, bez ohledu na právní formu této skupiny a jejích členů podle vnitrostátních právních předpisů, jejíž zemědělský podnik se nachází na území spadajícím do územní působnosti Smluv a která vykonává zemědělskou činnost
- ▶ Zemědělský podnik
 - ▶ soubor všech produkčních jednotek využívaných k zemědělské činnosti a spravovaných zemědělcem, které se nacházejí na území stejného členského státu
- ▶ Zemědělská činnost
 - ▶ produkce, chov zvířat nebo pěstování zemědělských plodin včetně sklizně, dojení, plemenářské činnosti a chovu zvířat pro zemědělské účely
 - ▶ udržování zemědělských ploch ve stavu vhodném pro pastvu nebo pěstování plodin bez přípravy, která jde nad rámec běžných způsobů zemědělské praxe a použití strojů
 - ▶ provádění minimální činnosti, která je prováděna na zemědělských plochách přirozeně ponechávaných ve stavu vhodném pro pastvu nebo pěstování plodin
- ▶ Zemědělská plocha
 - ▶ jakákoli plocha orné půdy, trvalých travních porostů a stálých pastvin nebo trvalých kultur

Zájmová samospráva

- ▶ Veřejnoprávní korporace
 - ▶ Právnícká osoba
 - ▶ Člensky organizovaný subjekt veřejné správy, který byl s tímto označením zřízen zákonem nebo rozhodnutím na základě zákona a kterému byla svěřena zákonem nebo rozhodnutím vydaným na základě zákona moc samostatně plnit veřejné úkoly a činit opatření
- ▶ Agrární komora
 - ▶ Zákon č. 301/1992 Sb.
 - ▶ Sdružení podnikatelů (FO i PO) k podpoře podnikatelských aktivit v zemědělství, potravinářství a lesnictví, k prosazování a ochraně zájmů a k zajišťování potřeb svých členů
 - ▶ Dobrovolné členství
 - ▶ Vymezená působnost